

KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS **Jyväskylän yliopisto**

Toimintakertomus vuodelta 2005

Yleistä

Laitoksen toiminnassa vuonna 2005 on korostunut erityisesti tohtorikoulutuksen tuloksellisuus, yhteistyön kehittyminen ja konkretisoituminen yliopiston sisällä sekä medianäkyvyys useilla laitoksen keskeisillä tutkimusalueilla.

Tieteellisen toiminnan tuloksia

Tutkimuslaitoksesta valmistui 36 kansainvälistä ja 80 kotimaista tieteellistä artikkelia sekä lisäksi 10 muuta kansainvälistä ja kansallista artikkelia. Monografioita laitos julkaisi 15, minkä lisäksi laitoksen tutkijat julkaisivat 11 monografiaa muualla. Kansainvälisiä tieteellisiä esitelmiä pidettiin 85. Kotimaassa vastaavia esityksiä oli 60. Huomattava osa esitelmistä oli pyydettyjä key note –esityksiä.

Laitoksen panostukset tutkijakoulutukseen ovat tuottaneet hedelmää, ja lähivuosien kehitys näyttää myös lupaavalta. Laitoksen tutkimusprojekteista valmistui vuonna 2005 kuusi väitöskirjaa, joista viisi kasvatustieteiden ja yksi matemaattis-luonnontieteelliseen tiedekuntaan. Laitos on osallistunut aktiivisesti useiden tutkijakoulujen toimintaan organisoiden yhdessä Tampereen ja Turun yliopistojen kanssa korkeakoulututkimuksen (FINHERT) tutkijakoulusta sekä osallistuen kasvatusalan valtakunnallisen KASVA-tutkijakoulun, Oppimisympäristöjen monitieteisen tutkijakoulun sekä Taidekasvatuksen monikulttuurisen tutkijakoulun toimintaan.

Laitoksen Korkeakoulututkimuksen ryhmä järjesti Consortium of Higher Education Researchers (CHER) -järjestön vuosittaisen kansainvälisen konferenssin “Higher Education: The Cultural Dimension. Innovative Norms and Values” Jyväskylän yliopistossa 1.–3. syyskuuta sekä tähän liittyen kansallisen korkeakoulututkimuksen seminaarin 5.–6. syyskuuta. Kansainvälisiä asiantuntijoita osallistui myös Koulutuksen

kansainvälisen arvioinnin metodologiat -symposiumiin, jonka laitos järjesti Kasvatustieteen päivien esiseminaarina 16. 11. 2005. Laitos järjesti yhdessä kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa valtakunnalliset Kasvatustieteen päivät 17.–18. marraskuuta. Päiville osallistui runsaat 600 alan asiantuntijaa. Kansainvälistä koulutuksen arviointitutkimusta koordinoivan IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) -järjestön yleiskokouksen laitos järjesti 10.–13. lokakuuta.

Laadulla kilpaillun rahoituksen osuus on ollut huomattava. Suomen Akatemian rahoituksella toteutettiin vuonna 2005 kaiken kaikkiaan kahtatoista tutkimushanketta, joista kahdeksan jatkuu edelleen. Päätyneistä hankkeista merkittävimmät ovat Life as Learning –tutkimusohjelman osaprojektit TeLL (Teacher education – Lifelong learning) ja ECOL (Ecology of Collaboration: Collaboration as Motivated and Co-ordinated Activity in Learning at Higher Education and Work-Place Contexts). TeLL hanke painottui tutkijakoulutukseen, jonka tuloksena valmistuu vuoden 2006 alkupuolelle tultaessa kaksi väitöskirjaa ja kaksi on edennyt loppuvaiheeseen. Hankkeen pohjalta toimitettiin myös opettajuutta ja opettajankoulutusta analysoiva kirja yhdessä Tampereen yliopiston kanssa. Hankkeen myötä laitos organisoisi useita seminaareja ja oli perustamassa mentoroinnin kansainvälistä tutkijaverkostoa. Hanke synnytti runsaasti myös muuta kansainvälistä tutkimusyhteistyötä. ECOL-hankkeen tuloksena syntyi useita kansainvälisiä yhteisjulkaisuja, järjestettiin yhteistä tutkijakoulutusta. Hankkeen jatkoksi syntyi uusi myös projekti (SCORE - Pedagogical structuring of collaboration and self-regulated learning , 2005-2008), jota rahoittavat Suomen Akatemia ja Euroopan tiedesäätiö. Hankkeen puitteissa toteutui myös useita tutkijavierailuja KTL:een ja KTL:sta muihin yliopistoihin (Kati Mäkitalo, Tübingenin yliopistossa 2004-2005 ja edelleen 2006- sekä Raija Hämäläinen Lausannen yliopistossa 2005).

Laitoksen profiilia laajentavaa tutkimusta edustivat eräiden Afrikan maiden kanssa Akatemian rahoittamana toteutetut hankkeet ympäristökasvatuksen tulosten arvioimiseksi sekä tyttöjen koulutusmahdollisuuksien vahvistamiseksi. Uusia Akatemian rahoittamia hankkeita syntyi tietotekniikan opetusikäytön perustutkimukseen, lähinnä yksilöllisen ja yhteisöllisen toiminnan pedagogisen strukturoinnin vahvistamiseen. Akatemia on tukenut myös PISA-aineistojen kansallisia jatkotutkimuksia mittavalla hankerahoituksella, jota on vielä lisätty seuraaville vuosille kohdistuen sekä tasa-arvon

toteutumisen että kouluviihtyvyyden tutkimukseen. Maahanmuuttajien kaksikielisyyden tukemista tutkiva projekti (post doc) on myös saanut uutena hankkeena Akatemian rahoituksen. EU:n komission Leonardo-ohjelman rahoittamaa Quality Assurance and Practice-oriented Assessment in Vocational Education and Training –hanketta on edelleen koordinoitu laitoksessa. Euroopan sosiaalirahaston tuella toteutetaan lisäksi useita opintojen ohjaukseen liittyviä kehittämishankkeita. Kunnallisan alan kehittämistä rahoituksella aloitettiin aamu- ja iltapäivätoiminnan tutkimushanke.

PISA 2003 -tutkimuksen tuloksista julkaistiin kansallinen pääraportti huhtikuussa 2005. Tutkimustuloksista on lisäksi tiedotettu kymmenissä tilaisuuksissa sekä Suomessa että ulkomailla. PISA 2003 –tutkimuksen aineistoista on tehty monia jatkoanalyyssejä ja näiden tuloksia on julkaistu ja tulkittu myös useissa kansainvälisissä tieteellisissä artikkeleissa. Vierailijoita PISAn tulosten taustojen ja syiden ymmärtämiseksi on käynyt laitoksessa lähes viikoittain. Erityisesti japanilaiset, korealaiset, pohjoismaalaiset ja hollantilaiset ovat olleet kiinnostuneita. Vieraita on ollut myös Kiinasta, Australiasta, Kanadasta ja Englannista. PISAn myötä on herännyt myös monien ulkomaisten tutkijoiden kiinnostus suomalaisen koulutuksen ja opetuksen salojen selvittämiseen. Täten PISA-tutkimus on vahvistanut laitoksen kansainvälistä yhteistyötä ja julkaisutoimintaa sekä tutkijoiden esiintymisiä kansainvälisissä konferensseissa kutsuttuina luennoitsijoina. PISA-tulosten jatkoanalyysseistä tuotetaan myös kansallisia julkaisuja sekä pohjoismaisena yhteistyönä ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamana yhteisjulkaisu. PISAn jatkotuotteistamisen mahdollisuuksia on selvitetty yhdessä Uniservices Oy:n kanssa.

Tutkimuslaitos on valmistellut PISA 2009 –tutkimuksen kansainvälisen toteutuksen tarjousta OECD:lle osana kahdeksan eri tutkimuslaitoksen konsortiota.

Laitoksen tutkijoita on työskennellyt vuonna 2005 puoli vuotta ulkomaisissa yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa Yhdysvalloissa, Sveitsissä ja Ruotsissa sekä lyhyempiä jaksoja Australiassa, Saksassa, Nigeriassa, Ghanassa ja Tansaniassa. Tutkija- ja muita vieraita laitoksessa kävi keskimäärin kerran viikossa erityisesti arviointitutkimuksen ja monikulttuurisen kasvatuksen alueilla.

Professori Päivi Häkkinen, erikoistutkija Johanna Lasonen ja tutkija Raija Hämäläinen on palkittu kansainvälisillä palkinnoilla ansioistaan oman alansa tutkimuksessa.

Yliopistoyhteistyötä

Yhdessä kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa laitos perusti kansallisen opinto-ohjauksen osaamiskeskuksen. Osaamiskeskuksen työn tukena toimii laaja yhteistyöverkko, joka koostuu ohjausalan keskeisistä asiantuntijaorganisaatioista Keski-Suomen alueella. Keskuksen tavoitteena on vahvistaa Jyväskylän yliopiston asemaa ohjausalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksena, jolla on valmiudet hankkia mittavia kansallisia ja kansainvälisiä hankkeita yliopistoon. Ohjauksen alueeseen liittyy läheisesti myös valtakunnallisesta EQUAL -ohjelmasta rahoitettu hanke, jota toteutetaan yhdessä tiedekunnan ohjaajakoulutuksen kanssa.

Yhteistyöohjelman mukaisesti kasvatustieteiden tiedekunnan opettajankoulutuslaitoksen kanssa on toteutettu myös monikulttuurisen kasvatuksen kaksivuotinen tutkimus- ja koulutushanke. Vastuu hankkeesta jakautuu siten, että KTL vastaa alueen tutkimuksesta ja tiedekunta opetuksesta.

Korkeakoulutuksen alueella laitos on keskittynyt erityisesti Bologna-prosessin seurantaan yhteistyössä eurooppalaisten yliopistopartnerien kanssa. Jyväskylän yliopistossa toteutettu tapaustutkimus laajeni vuonna 2005 kuuteen muuhun yliopistoon. Vuonna 2006 aloitetaan Suomen ja Italian välinen vertailututkimus. Korkeakoulutuksen tutkimusryhmä on osallistunut myös Jyväskylän yliopiston laadunvarmistusjärjestelmän kehittämiseen. Lisäksi toteutetaan Opetusministeriön rahoituksella kaksivuotista Korkeakoulutuksen laatu -hanketta, jossa tutkitaan laatujärjestelmien toimivuutta yhdessä usean yliopiston kanssa. Tämän rinnalla on jatkettu Jyväskylän yliopiston opiskelijavalintoihin ja niiden kehittämiseen tähtäävää hanketta.

Myös tutkijakoulutusta on kehitetty erityisesti metodikoulutuksen alueella ja osallistamalla aktiivisesti jatko-opiskelijoiden ohjaukseen. Tiedekunnan perusopetusta on tuettu erityisesti tietoteknologian opetuskäytön alueella ja aikuisopiskelijoiden pedagogisessa ohjauksessa. Laitoksen professorit ja erikoistutkijat ovat osallistuneet myös kymmenien väitöskirjojen ja lisenssiaatin töiden ohjaukseen ja useiden töiden

tarkastukseen eri tiedekunnissa. Metodiopetusta on annettu sekä kasvatustieteiden tiedekunnan jatko-opiskelijoille että biologian opiskelijoille. Tilastomenetelmien hyödyntämiseen liittyvää koulutusta on annettu myös Turun yliopiston oppimisympäristöjen monitieteisessä tutkijakoulussa ja sosiaalipolitiikan laitoksella sekä Oulun yliopiston tietojenkäsittelytieteiden laitoksella.

Yhteistyö Koulutuksen arviointisihteeristön ja Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen kanssa on edistynyt erityisesti tilastollisessa menetituessa samoin kuin koulutuksellisissa ja hallinnollisissa kysymyksissä. Tutkimuslaitoksen julkaisuyksikkö on huolehtinut arviointisihteeristön julkaisujen (11) toimittamisesta maksupalveluna. Laitoksen asiantuntemusta on hyödynnetty Agora Centerin toiminnassa ja useissa yliopiston kehittämishankkeissa. Erityisesti oppimispeljä koskeva tutkimus on laajentunut Agoran ja tutkimuslaitoksen yhteistyönä (Game lab).

Tietoteknologian opetuskäytön tutkimuksen, korkeakoulututkimuksen sekä koulutus ja työelämä -tutkimuksen alueilla jatkui jo aiemmin käynnistynyt tutkimusyhteistyö ja yhteinen tutkijakoulutus Turun ja Oulun yliopistojen kanssa. Yhteistyö Turun yliopiston kanssa tiivistyi myös arviointitutkimuksessa. Yhdessä Suomen kasvatustieteellisen seuran kanssa toimitetaan valtakunnallista tieteellistä julkaisusarjaa 'Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Sciences' sekä Kasvatus-lehteä.

Laitoksen Tietoverkot oppimis- ja työympäristöissä -ryhmä toimii Euroopan unionin rahoittamassa Network of Excellence –huippuosaamisen verkostossa.

Yhteiskunnallisia palvelutehtäviä

Laitoksen tutkimukset ovat herättäneet runsaasti julkista keskustelua, Lehtiartikkeleita ja –haastatteluja tutkimuksista on julkaistu vähintään sata (100) erityisesti PISAsta sekä moraalikasvatuksen, työssäoppimisen, korkeakoulujen rahoituksen, korkeakouluopiskelijoiden valintakäyttäytymisen, ammattikorkeakoulujen työllistämisvaikutusten sekä ulkomaisten opiskelijoiden kokemuksia koskevista tutkimuksista. PISAn osalta myös kansainvälisten medioiden kiinnostus on ollut huomattavan laajaa. Opettaja-lehdessä julkaistu artikkelisarja PISAsta sekä erilliset artikkelit opettajatutkimuksesta herättivät runsaasti kiinnostusta ja toivat laitokselle runsaasti medianäkyvyyttä. Laitoksen tutkijat esiintyivät useissa televisio- ja radio-

ohjelmissa, minkä lisäksi he luennoivat kymmenissä lähinnä opettajille tarkoitetuissa koulutustilaisuuksissa.

Laitoksen asiantuntemusta työssäoppimisen tutkimuksessa on hyödynnetty yhteishankkeessa Helsingin kaupungin kanssa ja Taitava Keski-Suomi -hankkeessa. Molemmat hankkeet saatiin päätökseen ja raportoitiin vuonna 2005.

Pohjoisen Keski-Suomen alueella toteutettu toisen asteen koulutuksen kehittämiseen liittyvä selvitys saatiin niin ikään päätökseen ja raportoitu. Ammatillisen koulutuksen tutkijat ovat lisäksi toimineet erilaisissa koulutuksen kehittämiseen ja arviointiin liittyvissä asiantuntijatehtävissä, kuten ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilun välivaiheen arviointiryhmän jäsenenä, Koulutuksen arviointineuvoston toteuttaman ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen arviointiryhmän puheenjohtajana sekä Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttaman yliopistojen laatuyksikköarvioinnin suunnitteluryhmän jäsenenä ja pedagogisena asiantuntijana.

Ohjauksen kehittäminen sekä EU:n piirissä että kansallisesti on vahvistunut ratkaisevasti vuoden 2005 aikana. Laitos toteutti useita pienimuotoisia EU:n ja CEDEFOPin hankkeita ohjauksen alueella ja sai järjestettäväkseen EU:n korkean tason ohjausalan seminaarin Suomen puheenjohtajakaudella syksyllä 2006. "Opinto-ohjauksen kehittäminen nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi" -hanke on ollut osa Opetushallituksen koordinoimaa EQUAL-yhteisöaloiteohjelmaan sisältyvää ESR-projektia.

Koulujen opetuskäyttöön tarkoitetun Pedanet-tietoverkkoalustan kehittäminen jatkui yhteistyössä käyttäjien kanssa. Pedanetin verkkotyövälineiden käyttäjiksi tuli runsaasti uusia kouluja ja kuntia. Verkostossa on jäseniä lähes sadasta kunnasta. Verkkotyövälineitä käytetään niin perusopetuksessa, lukioissa kuin aikuisopetuksessakin. Työvälineet ovat myös useiden kansallisten ja kansainvälisten hankkeiden käytössä. Uutena merkittävänä avauksena on käynnistynyt Keski-Suomen liiton ESR-rahoituksella toimiva TET-tori, joka palvelee alueen yrityksiä, koulujen opinto-ohjaajia, oppilaita ja vanhempia työelämään tutustumisen kehittämiseksi.

Yhteistyössä Kirkkopalvelut Oy:n kanssa saatiin päätökseen viimeaikaiseen tutkimukseen pohjautuva selvitys moraalikasvatuksen nykytilasta. Selvitys raportoitiin

vuoden 2005 alussa. Raportti on saanut laajaa medianäkyvyyttä ja herättänyt paljon keskustelua.

Tiivis yritys yhteistyö on ollut leimallista tietoteknologian opetuskäyttöön paneutuneen tutkimusryhmän työlle. Yhteistyön pontimena on alan tiedon nopea uusiintuminen ja mittava sovellusten tarve. Yhteistyö on kehittynyt erityisesti Agora Learning Laboratorion toiminnan osana. Ryhmän tutkimusosaamista on hyödynnetty laajalti myös virtuaaliyliopiston rakentamisessa.

Laitos on toteuttanut Opetusministeriön tuella mittavaa Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toteutumisen arviointia, mikä ulottuu sekä opettajien perus- että täydennyskoulutukseen. Hanke kestää vuoden 2006 alkupuolelle.

Laitos on järjestänyt myös useita seminaareja, jotka on suunnattu lähinnä opettajille ja muille kasvatustieteen asiantuntijoille. Seminaareja on järjestetty muun muassa monikulttuurisen opetuksen, esi- ja alkuopetuksen, oppimispelien ja PedaNetin käytön kehittämiseksi.

Laitos toteutti toimintaansa ja sen vaikuttavuutta koskevan mielikuvatutkimuksen, jonka tuloksia hyödynnetään tutkimuksen strategisessa suunnittelussa sekä laitoksen viestinnän ja julkaisutoiminnan kehittämisessä.

Toiminnan rahoitus

Laitoksen kokonaisbudjetti vuonna 2005 oli 4 359 082 €. Tästä 2 652 500 € ohjautui suoraan Jyväskylän yliopiston budjetin kautta, 1 466 909 € oli ulkopuolista hankerahoitusta ja 239 673 € maksullisen palvelutoiminnan tuloja. Budjettirahoituksesta 850 000 € oli opetusministeriön erikseen yhteiskunnallisiin palvelutehtäviin osoittamaa rahoitusta ja 417 000 € ministeriön kanssa erikseen neuvoteltua hankerahoitusta. Näin ollen laitokselle yliopiston perusrahoituksesta osoitettu rahoitus oli 1 385 500 €.